УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Датум 19.06.2017.

ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ, КАНДИДАТА И МЕНТОРА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовао комисију

31. мај 2017. Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду

Одлуком 1449 Научно-наставног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду образована је комисија за оцену подобности докторанта "Бојане Будимир".

2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назив уже научне области за коју је изабран у звање, датум избора у звање и назива факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

1. др Јелица Новаковић-Лопушина, изабрана у редовног професора недерландистике 12.12.2012, Филолошки факултет Универзитета у Београду
2. др Оливера Дурбаба, редовни професор, Филолошки факултет Универзитета у Београду
3. др Олга Новитскаја, доцент, Факултет за књижевност, кампус Антверпен Универзитета у Левену

II БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Бојана Будимир рођена је 1. јула 1982. у Београду.

Основне и мастер студије завршила је на Филолошком факултету Универзитета у Београду 2008, односно 2009. године на Групи за холандски језик, књижевност и културу.

Од 2008. године ангажована је у настави на Групи за холандски језик књижевност и културу, прво као демонстратор, потом као докторанд, а од 2015. године изабрана је у звање асистента за ужу научну област Недерландистика, предмет Низоземски језик.

Осим наставе, активно се бави научно-истраживачким радом, посебно у области транслатологије, методике наставе и имагологије. Излагала је на међународним и регионалним скуповима недерландиста, водила радионицу у оквиру летње школе превођења Универзитета у Бечу, организовала радионице стручног превођења у Београду и Загребу и учествовала у бројним радионицама за предаваче низоземског језика у Холандији и Белгији, као и на преводилачким радионицама у Београду и на Бледу. Осим тога активно се бави превођењем. Превела је већи број одломака, стрипова и једно интегрално дело. Осим тога, сарађује и с бројим преводилачким агенцијама.

III БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Будимир. Б. (2015). Nederlandse Cultuur in het Talenonderwijs in Midden-en Oost-Europa. У: Bas Hamers (Ур.)

Pedagogiek van het Nederlands als vreemde taal. (стр. 3-13). Olomouc: Univerzita Palackeho v Olomouci.

Будимир Б. (2015). Преводна књижевност у циљној култури: упоредна анализа два превода романа *Макс*

IV ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДИСЕРТАЦИЈУ

Увидом у биографију и библиографију кандидата, комисија сматра да кандидат Бојана Будимир испуњава све услове за израду докторске дисертације.

V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА
НАПОМЕНА:

За ментора је предложена др Јелица Новаковић-Лопушина, редовни професор Филолошког факултета у Београду, Катедра за германистику, Група за холандски језик, књижевност и културу.

Библиографија ментора са најмање 5 јединица релевантних за област из које се ради докторска дисертација.

Новаковић-Лопушина, J. (2010) Zuidslavische enthousiastelingen. У: M. Hüning, J. Konst и T. Holzhey (Ур.) *Neerlandistiek in Europa. Bijdragen tot de geschiedenis van de universitaire neerlandistiek buiten Nederland en Vlaanderen*. (стр. 277-292). Münster, New York, München, Berlin: Waxmann (Niederlande-Studien, 49).

Новаковић-Лопушина, J. (2012) Увод у холандску и фламанску књижевност. 1. део. Београд: Ариус & Партенон.

Новаковић-Лопушина, J. (2012) *Klimop. Bloemlezing moderne Nederlandstalige poëzie van de eerste helft van de twintigste eeuw* /Holandska i flamanska poezija prve polovine 20. veka/. Beograd: Arius

Новаковић-Лопушина, J. (2013) »De Nederlanden bekeken door de Servische reisbril«. У: Heuckelom, Kris Van; Dieter De Bruyn & Carl De Strycker (red.): *Van Eeden tot heden. Literaire dwarsverbanden tussen Midden-Europa en de Lage Landen*. Gent: Academia Press, 2013, стр. 257-279.

Новаковић-Лопушина, J. (2013) „Joegoslavië, een onverenigbaarheid van (volks)karakters: Marcel Cordemans' analyse van de levensvatbaarheid van Joegoslavië". У: Dobbeleer, Michel De & Stijn Vervaet (red.): *(Mis)Understanding the Balkans. Essays in Honour of Raymond Detrez*. Gent: Academia Press, 2013, стр. 365-374

Новаковић-Лопушина, J. & Sven Peeters (2015) »Wat kwam er uit een schot«. У: Jana Engelbrechtová (red.): *De Nederlandstalige cultuur internationaal. Centraal-Europa en de Lage Landen*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, стр. 67-80

Комисија сматра да др Јелица Новаковић-Лопушина испуњава све услове за ментора ове докторске дисертације за области транслатологија, недерландистика.

VI ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ:

ОЦЕНА:

1. формулације назива тезе (наслова)

Комисија закључује да је радни назив тезе Културноспецифични елементи из фламанске културе у преводу на српски језик прикладан и да добро репрезентује суштину предложене теме истраживања.

2. предмета (проблема) истраживања

Опис теме: Предмет истраживања су културноспецифични елементи у књижевним преводима фламанских аутора на српски језик. У питању су речи, синтагме и фразе које означавају конкретне и апстрактне појаве специфичне за једну културу док су у другој непознате, непостојеће или имају другачије значење и функцију. Због тога се ови елементи често називају и безеквивалентним лексемама. За теорију превођења битна карактеристика културноспецифичних елемената је и њихова динамичност. Статус културноспецифичног елемента се може мењати с временом, односно у зависности од контекста (Aixelá, 2004: 197). Због свега поменутог преводиоцима није довољна само језичка компетенција при сусрету са овим елементима, већ се од њих захтевају додатне компетенције попут познавања изворне културе како би се културноспецифични елемент идентификовао у тексту, а потом и познавање техника и расположивих поступака како би одабрао адекватно решење. Имајући то у виду, културноспецифични елементи представљају значајан предмет истраживања, посебно са становништа праксе. Увиди у технике и поступке преводилаца у постојећим преводима могу довести до корисних смерница и савета будућим преводиоцима.

Постоји велико интересовање за истраживање ове проблематике. Међутим, постојећа истраживања углавном су заснована на селективном приказу културноспецифичних елемената и анализа преводилачких поступака најчешће на примеру једног до два књижевна дела. У овом истраживању користиће се знатно шири корпус, док је поступак прикупљања података полу-аутоматизован што нам омогућава да сакупимо значајно већи број података. Поред тога, сам корпус је дизајниран тако да је могуће тестирати већи број варијабли које би могле да утичу на преводилачке изборе. Док се постојеће анализе углавном завршавају на опису добијених резултата на узорку, у овом истраживању један од циљева је и уопштавање добијених резултата применом инференцијалних статистичких тестова како би утврдили тенденције и правилности у изборима преводилаца.

Комисија закључује да је предложени предмет истраживања својом сложеношћу, актуелношћу и значајем у областима дисертације.

3. Библиографија прелиминарних истраживања

Кандидат је приложио библиографију од 40 библиографских јединица релевантних за истраживање. Овде наводимо јединице најзначајније за истраживање:

Aixelà, J. F. (2004). Cultuurspecifieke elementen in vertalingen. У: T. Naaijkens (Ур.) *Denken over vertalen*. (стр. 197-211). Nijmegen: Vantilt.

Even-Zohar, I. (1990). The Position of Translated. Literature within the Literary Polysystem. У: L. Venuti (Ур.) *The Translation Studies Reader*. (стр. 192-197). Routlegde, New York.

Grit, D. (2004). De vertaling van realia. У: T. Naaijkens (Ур.) *Denken over vertalen* (стр. 189-196). Nijmegen: Vantilt.

Ivir, V. (2002/2003). Translation of Culture and Culture of Translation. *SRAZ XLVII-XLVIII*, 117–

126.

Kemppanen, H, Jänis, M. и Belikova, A. (2012). *Domestication and Foreignization in Translation Studies*. Berlin: Frank & Timme GmbH.

Lopušina-Novaković, J. (2010) Zuidslavische enthousiastelingen. У: M. Hüning, J. Konst и T. Holzhey (Ур.) *Neerlandistiek in Europa. Bijdragen tot de geschiedenis van de universitaire neerlandistiek buiten Nederland en Vlaanderen*. (стр. 277-292). Münster, New York, München, Berlin: Waxmann (Niederlande-Studien, 49).

Pym, A. (2008). On Toury's laws of how translators translate. У: A. Pym, M. Shlesinger и D. Simeoni (Ур.) *Beyond Descriptive Translation Studies: Investigations in homage to Gideon Toury*. (стр. 311-328). Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Toury, G. (2004). Probabilistic explanations in translation studies. У: A. Mauranen и P. Kujamäki (Ур.) *Translation Universals. Do they exist?*. (стр. 15-32). Amsterdam, Philadelphia: Benjamins Publishing Company.

Toury, G. (1995). *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam: John Benjamins.

Toury G. (1995). The Nature and Role of Norms in Translation. У: L. Venuti (Ур.) *The Translation Studies Reader*. (стр. 198-211). New York: Routlegde.

Venutti, L. (1998) *The Scandals of Translation*. New York/London: Routlegde.

Venutti, L. (1995) Translation and the Formation of Cultural Identities. У: C. Schäffner и H. Kelly-Holmes (Ур.) *Cultural Functions of Translation*. (стр. 9-25). Clevedon: Multilingual Matters.

4. циљеви истраживања

Циљеви: Циљ овог рада је двоструk односно има практични и теоријски аспект. Практични циљ овог истраживања је намера да се оформи глосар културноспефичних елемената са смерницама за њихово превођење и примерима из праксе који би били од користи будућим преводиоцима. Теоријски циљеви овог истраживања су следећи: намера да се испита однос између примењених стратегија у преводу културноспецифичних елемената с једне стране и друштвених фактора попут позиције превода у циљној култури и односа преводилаца према изворном делу с друге стране; намера да се ова веза испита и из дијахронијске перспективе; намера да се испита веза између преводилачких техника и метода и природе културноспецифичних елемената и интратекстуалних фактора. У складу са тиме у овом истраживању покушаћемо да одговоримо на следећа питања:

а) који критеријуми су од значаја за утврђивање позиције фламанске књижевности у српском културном и друштвеном контексту?

б) каква је позиција фламанске књижевности у српском културном и друштвеном контексту?

ц) у каквом су односу избори преводилаца приликом превођења културноспецифичних елемената (транскрипција, генерализација, натурализација, описни превод, употреба фуснота и сл.) и Туријева начела растуће стандардизације [law of growing standardization] и начело интерференције [law of interference]?

д) који од два поменута Туријева начела је доминантан у преводима фламанске књижевности на

српски када су у питању културноспецифични елементи?

е) да ли постоје значајне разлике у примењеним поступцима преводилаца у одређеном временском периоду?

ф) да ли се може утврдити веза између врсте културноспецифичног елемента и преводилачког поступка?

г) да ли се може утврдити веза између интратекстуалних параметара и преводилачког поступка?

Хипотезе: У складу с горенаведеним питањима формиране су две хипотезе које ће бити тестиране у раду:

1. У зависности од позиције коју превод заузима у циљној култури биће доминанто начело растуће стандардизације односно начело интерференције.

Образложење хипотезе: Преводиоци никада не преводе изоловани од друштва у коме живе и раде. Чак и када нису свесни тога они се у свом раду служе језичким и културолошким знањем које су стекли преко постојећих превода (Pym, 2010). Поред тога на њихов рад утичу и многи други друштвени фактори попут књижевног система, образовања, затим језичких норми, политике, ставова и традиције.

Према Гидеону Туријy (1995), уочавањем и разликовањем тенденција у понашању преводилаца могу се донети општи закључци о преводиочевом процесу одлучивања, односно могу се формулисати преводилачка начела. Тури предлаже два начела и то: а) начело растуће стандардизације према којем ће преводилац бирати она решења којима ће дело прилагодити у већој мери циљној култури, односно б) начело интерференције при чему ће се одлике изворног текста у већој мери пренети у циљну културу.

Ова два начела могу се довести у корелацију са одређеним друштвеним факторима. Тури тако, надовезујући се на теорију полисистема Евена-Зохара, наводи како ће у оним системима у којима преводна књижевност има периферну позицију бити доминантно начело стандардизације док ће толеранција интерференције бити израженија у системима у којима преводна књижевност ужива известан престиж (Toury: 1995, 271, 278).

Будући да одлике културноспецифичних елемената обавезују преводиоце да доносе одлуке које нису мотивисане самим језичким факторима, они представљају погодан предмет истраживања за тестирање ове хипотезе у корелацији са друштвеним факторима.

2. Постоји веза између природе културноспецифичног елемента и интратекстуалних параметара с једне стране и одговарајућих преводилачких поступка с друге.

Образложење хипотезе: На одабир одговарајуће преводилачке технике утичу бројни фактори. Теоретичари попут нпр. Њумарка [Newmark], Ајселе и Хрита [Grit] увиђају извесне правилности у примењеним преводилачких техникама у зависности од врсте културноспецифичног елемента. Њумарк (1988) тако наводи да се културноспецифични елементи који означавају нпр. географске или кулинарске појмове углавном преносе у изворном облику или се транскрибују, организације и институције се по правилу дословно преводе, а историјски термини могу да се замене функционалним или описним термином. Поред инхерентних одлика културноспецифичних елемената на одабране стратегије утичу и супратекстуални, текстуални и интратекстуални параметри. Супратекстуални

параметри могу бити језичка нормираност, очекивања потенцијалних читалаца, политика издавача, одлике самих преводилаца. Међу текстуалне параметре убрајају се одлике самог текста, ранији преводи, канонизација док су интратекстуални фактори маркираност културноспецифичног елемента у самом тексту, његова релевантност и учесталост (Aixelá, 2004: 203-207). Будући да се у оквиру прве хипотезе тестирају супратекстуални и делимично текстуалних елементи, овде ће се тестирати пре свега веза између врсте културноспецифичног елемента и интратекстуалних параметара с једне стране и преводилачких поступака с друге стране.

5. очекивани резултати

Под претпоставком да ће се анализом корпуса утврдити одређене тендеције у одабиру преводилачких техника приликом преношења културноспецифичних елемената у преводу, као и фактори који на ове изборе утичу, биће понуђене смернице и савети преводиоцима о поступцима који им стоје на располагању приликом преношења ових елемената. Поред тога, глосар културноцпецифичних елемената с великим бројем примера из праксе може бити од великог значаја за преводилачку праксу, и од посебне користи преводиоцима који започињу своју каријеру, али и студентима у настави превођења. У том смислу, овај рад представља напор да се унапреди квалитет не само превода с низоземског језика на српски, већ и наставе превођења на Групи за недерландистику.

6. план рада

У уводном делу рада биће детаљно изложени предмет истраживања, истраживачка питања и хипотезе, као и импликације за даља истраживања ове проблематике. У другом поглављу биће дат теоријски оквир за разматрање овог питања и то теорија о нормама Гидеона Турија, теорија полисистема Итамара Евена-Зохара, као и остале теорије које превод изучавају с аспекта циљне културе попут теорија Теа Херманса, Лоренса Венутија, Ендруа Честермана и других. У овом поглављу биће дефинисани основни појмови попут норми, преводилачких универзалија, полисистема, начела растуће стандардизације, начела интерференције итд. У трећем поглављу биће дат приказ позиције фламанске књижевности у преводу на српски језик, при чему ће се посебна пажња посветити преводиоцима и издавачима који су укључени у овај процес. Однос између језика и културе, културноспецифични елементи, њихова класификација, преводилачки поступци као и фактори који утичу на њихов избор биће разматрани у четвртом поглављу. У овом поглављу биће представљен и модел који ће се користити у истраживању. Након теоријског дела рада, у истраживачком поступку анализираће се паралалени корпус који ће бити посебно састављен за потребе овог истраживања. У петом поглављу биће изложене методе анализе као и детаљан опис корпуса и његове израде. Након тога биће изложени резултати квантитативне и квалитативне анализе узорка, као и привремени закључци на основу обрађеног материјала.

7. методе истраживања

Истраживање ће бити засновано на комбинованим квантитативним и квалитативним техникама испитивања. У првој фази истраживања биће формиран електронски корпус који ће обухватити осам дела седам фламанских аутора објављених у периоду од 1992. до 2015. године и то: *Долазак Јоакима Штилера*, Хуберта Лампоа (1992); *Туга Белгије*, Хуга Клауса (1995); *Црна Венера*, Жефа Херартса (1996); *Обрада; Нога*, Вилема Елсхота (1999); *Мој мали рат*, Луја Пола Бона (2000); *Сабљарка*, Хуга Клауса (2002); *Сељакова молитва*, Феликса Тимерманса (2011) и *Залудност живљења*, Димитрија Верхулста (2015). Преводи су дело четири различита преводиоца и то: Јелице Новаковић-Лопушина (*Долазак Јоакима Штилера*, *Сабљарка*, *Залудност живљења*); Иване Шћепановић (*Туга Белгије*, *Мој мали рат*, *Сељакова молитва*); Оливере Петровић ван дер Леу (*Обрада; Нога*); Владимира Новаковић (*Црна Венера*). При одабиру текстова у обзир су узети следећи критеријуми: а) заступљеност културноспецифичних елемената; б) различити аутори; ц) различити преводиоци; д) време настанка превода; е) директност превода. Текстови који нису доступни у електронској форми биће

конвертовани у одговарајући електронски формат. Текстови ће прво бити скенирани, потом ће помоћу софтвера за оптичко препознавање текста *AbbyFineReader* бити претворени у електронски текст. Такав текст биће подвргнут софтверу за проверу писања како би се отклониле грешке и биће поништени ефекти прелома текста (дехифенација). Након тога биће извршено поравнање изворног текста и превода на нивоу реченице помоћу софтвера *LF aligner*.

У другој фази истраживања биће формирана листа културноспецифичних елемената извучених из текстова која чине корпус. Потом ће се утврдити критеријуми за класификацију обзервација при чему ће се дати одговор на следећа питања: Како класификовати преводилачке поступке? Који преводилачки поступци одговарају начелу растуће стандардизације, а који начелу интерференције? Како класификовати културноспецифичне елементе према врсти? Који интратекстуални фактори ће бити узети у разматрање?

Потом ће се из корпуса издвојити преводи културноспецифичних елемената претраживањем помоћу

VII ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ КАНДИДАТА: Бојане Будимир

НАПОМЕНА:

На основу наведених података о кандидату, Комисија констатује да је Бојана Будимир подобна за израду докторске дисертације.

На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија констатује да је предложена тема подобна за израду докторске дисертације у области транслатологија.

На основу наведених података о предложеном ментору, Комисија констатује да је др Јелица Новаковић-Лопушина подобан/на за ментора предложене докторске дисертације.

На основу изнетог, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе позитивне оцене о подобности кандидата Бојане Будимир и предложене теме докторске дисертације Културноспецифични елементи из фламанске културе у преводу на српски језик, а да се за ментора именује др Јелица Новаковић-Лопушина (звање), редовни професор Филолошког факултета у Београду.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА
КОМИСИЈЕ

1. Др Јелица Новаковић-Лопушина

2. Др Оливера Дурбаба

3. Др Олга Новитскаја